

Hantering av fusk i utbildningen

1 Bakgrund

För att bevara utbildningens kvalitet och trovärdighet är det viktigt att Högskolan dels försöker förebygga fusk, dels vidtar disciplinära åtgärder mot studenter som fuskar. Konsekvenserna av fusk blir att examinationsprocessen inte fungerar. Det är också viktigt att betona att värderingen av studenternas kunskaper inte blir rättvis om fusk tillämpas. De formella bestämmelser som finns om detta står i högskoleförordningen, kapitel 10. De allmänna råd som beskrivs i denna text ska ge stöd för när och hur åtgärder ska vidtas om man misstänker fusk samt hur man kan förebygga fusk.

2 Fusk inom utbildningen

Enligt 1 §, 10 kapitlet i högskoleförordningen får disciplinära åtgärder vidtas ”mot studenter som med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov eller när studieprestationen annars skall bedömas”. I förordningstexten används termen *vilseleda* som en aktivitet som leder fram till fusk.

Försök till vilseledande kan uppstå i olika situationer. I det följande ges några exempel på ageranden som bidrar till att studenten vilseleder.

- Studenten använder otillåtna hjälpmedel i skrivsalen (böcker, anteckningar, mobiltelefoner, otillåten räknare o dyl.)
- Ett samarbete med en annan student eller person vid individuella prov, t.ex. en hemtentamen, om samarbete inte är tillåtet.
- Justeringar eller kompletteringar som görs i en rättad, återlämnad skrivning
- Återanvändning av eget, tidigare examinerat arbete utan källhänvisning
- Användning av skrivelser och material från källor utan att referens anges (plagiat)
- Användning av material från webben utan angivande av referens (plagiat)

För att en felaktighet ska betraktas som fusk krävs också *uppsåt*, det vill säga det ska vara en medveten handling. Studenten ska avsiktligt ha sökt föra läraren bakom ljuset. För uppsåt krävs följande.

- Att studenten avsiktligt har agerat på ett felaktigt sätt som resulterat i fusk
- Att felaktigheten som leder till fusk ingår i prov, examensarbete eller annan uppgift *som examineras*. Det innebär till exempel att manus, utkast etc under arbetet med examensarbete inte betraktas som prov. Arkiveringsversionen av examensarbete är däremot ett prov.

I det följande anges några aspekter som är betydelsefulla när de gäller vad som ska betraktas som fusk. Förordningens ord ”försöker vilseleda” innebär att försöket inte nödvändigtvis måste lyckas. Det räcker att ett försök görs. Däremot räcker det inte att en förberedelse för att vilseleda görs, till exempel att man kommit överens med någon att samarbeta. Fuskets måste inte påverka betygssättningen för att vara fusk. Även om det påverkar studenten negativt, till exempel genom en felaktig fuskklapp, är det fråga om fusk. Högskoleförordningen kräver inte att fuskets görs för egen del. Också den som på ett otillåtet sätt hjälper en annan student eller avslöjar lösningar vid individuella prov fuskar. Att studenten inte tagit del av gällande regler betraktas inte som en förmildrande omständighet (se också avsnitt 5, Förebyggande av fusk).

Alla lärare ska aktivt arbeta för att förebygga fusk genom att ge tydlig information om vilka sätt som är tillåtna för att lösa uppgifter som ingår i prov (se också avsnitt 5, Förebyggande av fusk). Särskild vikt ska läggas vid vägledning i referenshantering, dvs information om hur korrekt källhänvisning görs.

3 Hantering av misstanke om fusk

Hanteringens ska utgå från högskoleförordningens formulering i 9 §, 10 kapitlet, som säger att: ”Grundad misstanke om sådan förseelse ... skall skyndsamt anmälas till rektor”. Ordet *skall*, innebär att anmälningsskyldighet föreligger. Eftersom det inte framgår vem som har skyldigheten att anmäla, får den anses omfatta all personal. Normalt görs dock anmälan av berörd prefekt eller, vid salstentamen, av ansvarig för verksamhetsområdet Studieadministration. Ordet *skyndsamt* innebär att ärendet ska ges hög prioritet.

För att kunna klargöra om uppsåt verkligen föreligger, eller om förfarandet beror på bristande kunskaper eller slarv, krävs i regel ett samtal med studenten innan man fattar beslut om anmälan. Samtalet kan också behöva kompletteras med andra utredningar för att man ska kunna avgöra om det finns en grundad misstanke om försök till fusk.

Vid salstentamen ansvarar verksamhetsområdet Studieadministration för utredningen. I övriga fall görs utredningen av berörd institution. Samråd ska ske med examinator och berörda lärare. Utredningen ska enbart visa om grundad misstanke om fusk föreligger. Det ligger inte i utredarens uppgift att reda ut bevisningens styrka eller eventuell förekomst av förmildrande omständigheter.

Varje ärende ska hanteras skyndsamt och på ett korrekt sätt. Hänsyn ska tas till individens rättssäkerhet och rätt till integritet. I samtalet med studenten är det viktigt att inte utgå från att fusk har ägt rum, utan samtalet bör inledningsvis fokusera på studentens egna förklaringar till det inträffade. Varje kontakt med olika parter i ärendet bör antecknas. Allt muntligt och skriftligt språkbruk i kommunikationen med studenten ska vara sakligt. Studentens identitet ska inte röjas

bland medarbetare som inte är direkt berörda av ärendet, om inte särskilda skäl finns. Om en lärares misstanke om en students fusk uppkommer när andra studenter är närvarande bör läraren endast notera informationen och sedan återkomma till berörd student i ärendet.

Om samtal med studenten och övrigt utredningsarbete visar på en grundad misstanke om försök till vilseledande ska en skriftlig anmälan lämnas till rektor. Plagiat i ett färdigt examensarbete, som av handledare/examinator bedöms som ett medvetet försök från studentens sida att på ett felaktigt sätt utnyttja information, ska till exempel normalt leda till anmälan.

Under särskilda rubriker nedan ges anvisningar för den inledande processen vid misstanke om fusk, dels vid salstentamen, dels vid inlämningsuppgifter och examensarbeten.

Salstentamen

Vid skriftlig tentamen ska studenten följa de ordningsregler som anges i *Allmänna råd för examination*. Vid upptäckt eller misstanke om fusk vid tentamen ska skrivvakten rapportera detta till den centrala tentamensadministrationen.

Av ordningsreglerna framgår att en tenterande ska anmodas av skrivvakten att lämna ifrån sig eventuellt bevismaterial. Vägrar den tenterande att följa skrivvaktens anvisningar ska även detta antecknas. Kroppsvisitation är inte tillåten. Det ingår heller inte i skrivvaktens befogenheter att avbryta den tenterandes skrivning på grund av fusk eller misstanke om fusk. Skrivvakten kan däremot anvisa den tenterande annan plats i skrivsalen eller avvisa den som uppträder störande.

Inlämningsuppgift och examensarbete

Lärare som misstänker ett avsiktligt försök till vilseledande vid inlämningsuppgift eller examensarbeten (eller liknande examinationsform) ska *snarast* informera examinator och prefekt. Tillsammans beslutar lärare, examinator och prefekt om den fortsatta hanteringen.

Om misstankarna gäller uppgift/arbete där kursansvarig, handledare eller examinator har insyn i processen, är det lämpligt att man försöker förhindra fusk. Läraren som misstänker felaktigheter i referenserna i ett pågående arbete, bör genast kontakta studenten för en diskussion. Syftet är dels att ge studenten möjlighet att kommentera sitt bristfälliga beteende, dels att informera om Högskolans och institutionens policy för fusk och plagiat. Vid examensarbete är det lämpligt att studenten ges en möjlighet att dra tillbaka sitt examensarbete eller manuskript från ett planerat seminarium.

Vid brister i ett arbete som kan uppfattas som fusk men som kursansvarig/handledare/examinator bedömer, och får bekräftat, har tillkommit utan avsikt, kan studenten ges en restuppgift. Studenten får då möjlighet att omarbeta arbetet i de delar som brister.

Studenter som skriver examensarbeten i grupp betraktas som gemensamt ansvariga för arbetet. Det är alltid studenterna själva som är ensamt ansvariga för ett arbetes innehåll, även om handledaren har läst manus under processens gång. Opponenten vid seminarier bör göra kontroller av viktigare källor i ett examensarbete.

4 Handläggning av rektor och disciplinnämnd

När misstanke om fusk anmäls till rektor ska rektor låta utreda ärendet. Han/hon ska ge studenten tillfälle att yttra sig över anmälan. Därefter ska rektor, i förekommande fall efter samråd med den lagfarne ledamoten i disciplinnämnden, avgöra om omständigheterna är sådana att ärendet ska

- lämnas utan vidare åtgärd,
- föranleda varning av rektor eller
- föras vidare till disciplinnämnden för prövning.

Disciplinnämnden består av rektor som ordförande, en lagfaren ledamot som ska vara eller ha varit domare samt en företrädare för lärarna. Studenterna har rätt att vara representerade i nämnden med två ledamöter. Disciplinnämnden ska se till att ärenden som lämnas dit utreds noggrant. Nämnden ska ge den student som berörs av ärendet tillfälle att inför nämnden uttala sig i saken. Studenten har även rätt att närvara när andra uttalar sig inför nämnden, om inte särskilda skäl talar mot det.

Disciplinnämnden kan besluta att ärendet ska

- lämnas utan vidare åtgärd,
- föranleda en varning av disciplinnämnden eller
- föranleda avstängning.

Avstängning innebär att studenten inte får delta i undervisning, prov eller annan verksamhet inom ramen för utbildningen. Studenten mister även tillträde till Högskolans lokaler och utrustning. Beslutet om avstängning ska tillämpas genast, om inte annat föreskrivs i beslutet, och det ska avse en eller flera perioder, dock sammanlagt högst sex månader. Underrättelse om beslut om avstängning ska genast lämnas till Centrala studiestödsnämnden (CSN) då studenten inte är berättigad till studiemedel under perioden i fråga.

Om ett ärende lämnas till disciplinnämnden får rektor efter samråd med den lagfarne ledamoten med omedelbar verkan interimistiskt* avstänga studenten från verksamheten vid Högskolan. Ett beslut om interimistisk avstängning ska gälla till dess ärendet har prövats av disciplinnämnden, dock längst under en månad.

I de fall rektor eller disciplinnämnden beslutar om någon åtgärd betraktas skrivningsresultatet normalt som ogiltigt. Det ankommer dock på examinator att pröva detta. Examinationen ska inte fullföljas förrän anmälan är slutbehandlad av rektor/disciplinnämnd.

Rektors beslut om varning kan, på studentens begäran, prövas av disciplinnämnden. Studenten ska underrättas om denna rättighet. Beslut av disciplinnämnd om avstängning och varning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Disciplinära åtgärder får inte vidtas senare än två år efter det att förseelsen har begåtts.

*Interimistiskt = gällande tills vidare

5 Förebyggande av fusk

Att upptäcka och anmäla fusk är viktigt, men kanske ännu mer angeläget är att försöka *förebygga* så fusk inte inträffar. Studenter måste få korrekt och aktuell information om tillåtna och otillåtna aktiviteter.

Studenten har alltid själv ett ansvar för att ta del av den information som ges om vad som är tillåtet och inte tillåtet vid tentamen, uppsats eller annan examinationsform. För att undvika missförstånd är det viktigt att ha klara och entydiga regler om vad som är tillåtet och inte tillåtet. Utan sådana regler kan det vara svårare att avgöra vad som är fusk. Det är också viktigt att utbildningen utförs så att det för studenten upplevs vara effektivare (enklare, billigare, mer lärande, mer etiskt, mer lojalt mot medstudenter) att genomföra en utbildning på rätt sätt än att överträda reglerna.

Generell information

Följande högskolegemensamma, generella information om regler kring examination lämnas / finns tillgänglig:

- Styrdokumentet "Allmänna råd för examination" och detta dokument, "Allmänna råd för hantering av fusk" – dokumenten är tillgängliga via www.his.se/styrdokument.
- I alla kurs- och utbildningsplaner finns hänvisning till styrdokument där studentens rättigheter och skyldigheter regleras (Allmänna råd för examination anges då särskilt).
- Information om tentamen/examination på webben (www.his.se/tentamen).
- Information om tentamen/examination i Studentkalendern – delas ut vid introduktionen av nya studenter.
- Programansvarig ska informera studenterna om fusk och konsekvenserna av fusk.
- Information om tentamen/examination ges till studenter som läser fristående kurs vid ett särskilt introduktionstillfälle (som anordnas i början av varje termin).
- Särskild information till utländska studenter ges av de internationella koordinatörerna och berörda programansvariga.
- Information via StudentCentralen, genom länk till webbsida om tentamen/examination (StudentCentralen är ett administrativt system för information till studenterna om de egna studierna – anmälan till salstentamen måste göras via detta system).
- Vid salstentamen ges en kort information av skrivvakterna om de viktigaste ordningsreglerna som gäller. Informationen finns även skriftligt på varje bänk.

Specifik information / specifika åtgärder

Eftersom villkoren och reglerna kan variera mellan olika kurser är det angeläget att lärarna försäkras om att studenterna är informerade om vad som gäller för specifik kurs. Tydlig information ska ges om vilka sätt att lösa uppgifter som är tillåtna, vilka hjälpmedel som får användas etc.

I möjligaste mån ska läraren undvika examinationsformer där det är lätt att fuska utan att bli upptäckt, t ex alternativsvar vid skriftlig salstentamen. Det är viktigt att det klart framgår av uppgifterna i vilken grad ett samarbete är tillåtet. Om samarbete inte är tillåtet, ska det klargöras att alla som är inblandade i ett otillåtet samarbete fuskar.

En vanlig typ av fusk som är berört är plagiat, det vill säga att man skriver av andras texter utan att ange källa, eller återger texter exakt eller nästan exakt utan att citera eller ange referens. Varje lärare

som ger inlämningsuppgifter, handleder examensarbeten och annan examination måste påminna studenterna om de regler som gäller för återanvändning av information. Särskild genomgång av detta bör ske inom alla kurser, som har inslag där plagiat är en möjlig fuskform.

Högskolans personal har genom avtal tillgång till Urkund, ett automatiserat system för hantering av problemen med fusk vid inlämningsuppgifter. Vid inlämningsuppgifter och examensarbeten (samt liknande examinationsformer) ska normalt Urkund användas för att förebygga och upptäcka plagiat.